

KÜRESELLEME SÜRECİ VE BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI

Gelişim Tarihi: 13.03.2018

Bilim Uzm. Mahmut Umut Ferman AKBULUT¹

Kabul Tarihi: 11.06.2018

Makale Türü: Derleme Çalışması

Özet

Küreselleme süreciyle beraber pek çok alanda değişim ve dönüşümler meydana gelmiş, küresel rekabette üstünlük elde etmenin ön plana çıktığı yenisünya düzeninde bölgelerarası gelişimsel farklılıkların giderilmede devletin müdahalesine dayanan politikalarda bir azalma görülürken bölge kavramında ve bölgesel politikalarda ise yaşanan bu değişim ve dönüşümler neticesinde gittikçe artan ve ön plana çıkan bir gelişim süreci yaşanmış ve bu yeni süreçte bölgesel/kurumsal yapılanmalar olan Bölgesel Kalkınma Ajansları küresel rekabetin önemli bir aktörü pozisyonuna gelmiştir. Bu çalışmada küresel rekabetin küresel ve bölgesel aktörleri olması açısından kalkınma ajanslarında meydana gelen değişimlerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleme, Bölge, Bölgesel Kalkınma Ajansları.

Jel Kodları: H83, R11, R50, R58.

GLOBALIZATION AND REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES

Abstract

Along with the globalization process, many changes and transformations have taken place, regional development in the new world order, which is the foreground of achieving global competitiveness while there is a decrease in the policies based on the intervention of the state in the concept of the region and in the regional politics, these changes and transformations are becoming increasingly and there was a process of development that came to the forefront and in this new process regional / institutional structures such as Regional Development Agencies has become an important player in global competition. In this study, it is aimed to examine changes in development agencies in terms of global and regional actors of global competition.

Keywords: Globalization, Region, Regional Development Agency.

Jel Codes: H83, R11, R50, R58.

¹ Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bilim Uzmanı, umutferman6106@gmail.com.

1. G R

Köklerinin 18. yüzyılda A. Smith'e kadar uzandı ı kabul edilen ve 1970 sonrasında yaygınla an neo-liberal politikaların etkisiyle hızlanan küreselle me süreci tüm dünya ekonomilerinin yanı sıra, ülkeler içindeki bölgeleri de derinden etkilemesi ile birlikte, ülkeler, küreselle me ve artan ekonomik rekabet ortamında hızlı ekonomik de i imin ortaya çıkardığı baskı ve tehditlerle ba edebilmek ve bu süreçte ortaya çıkan fırsatlardan yararlanabilmek üzere bölgesel geli me politikalarında yapısal dönü ümler gerçekle tirmeye ba lamı lardır (Yüksel, 2015: 26). Bu ihtiyaç, bölgesel kalkınma politikalarının belirlenmesi ve uygulanması süreçlerinden, kullanılan araçlardaki de i im ve farklıla maya kadar birçok de iikli i beraberinde getirmi tir. Küreselle me süreciyle birlikte devletin müdahalesine dayanan yani merkeziyetçi bölgesel kalkınma anlayı ı yerini; yerel, bölgesel, ulusal ve hatta uluslararası aktörlerin katılımıyla gerçekle ebilecek bir bölgesel kalkınma anlayı na bırakmı tır. Yeni kalkınma anlayı nda kararlar ve güç mümkün oldu unca bölgeye ait olma, dı arıdan veya üstten bir zorlama ve baskı olmadı ı bir yapıya bürünmü tür. Bu yeni yakla ımın en önemli aktörü olan Bölgesel Kalkınma Ajanslarının dünya çapında yayılmasını hızlandırmı tır.

Bu çalı mada, ilk olarak küreselle me kavramı ve küreselle me süreci ele alınacaktır. Daha sonra bölge kavramı ve bölge türleri ile bölgesel kalkınma ve bölgesel kalkınma ajansları hakkında bilgiler aktarılacaktır. Son olarak ise küreselle me sürecinin bölgesel kalkınma politikalarında ve bölgesel kalkınma ajanslarında meydana getirdi i de i imler incelenmi tir.

2. KÜRESELLE ME

Küreselle me kavramının tanımındaki mutabakatsızlı a kar ın sıkça kullanılan iki tanıma dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi Global Village (küresel köy); ileti im ve ula ım materyallerinin süratle yaygınla ması sonucunda dünyanın her yerine rahatça ula ılabilen, tüm olan bitenin rahatça takip edilebildi i ve herkese bir noktada tesir eden bir köy kadar küçülmesi anlamında kullanılmaktadır. kincisi, küreselle me muhaliflerinin tanımladığı olan Global Pillage (küresel ya ma) küresel ya ma tespitini, küresel köyün aslında bir ya ma sistemine verilen ad oldu una dayandırmaktadır. Bu sistemi olu turan ve savunan Batılı kapitalist zümrelerin ve onlarla beraber hareket edenlerin söz konusu sistemi her artta kendilerinin çıkarlarına yardımcı bulunacak bir sistem olarak çalı tırdıklarını belirtir (Akbulut, 2016, s. 3).

2.1. Küreselle me Süreci

Genel olarak küreselle me süreci, So uk Sava 'ın sona ermesi ve Sosyalist Blok'un çökmesiyle birlikte büyük bir hız kazanmı tır. Sovyet Birli i da ılmadan önce bir tarafta sava öncesine oranla askeri ve ekonomik gücünü kaybeden Avrupa devletleri, di er tarafta ise dünyanın süper güçleri niteli inde ABD ve Sovyetler Birli i'nin yer aldı ı iki kutuplu bir denge söz konusudur. Batı'da ABD ekonomisine ba lı olarak yeniden yapılanan liberal demokrasileri Do u'da ise komünist ideolojiye sahip bir ekonomik-siyasi güvenlik sahası olu turan Sovyetler Birli i'nin varlı ı söz konusu olmaktadır (Kürkçü, 2013, s. 3). Küreselle me sürecinin tekrar hız kazanması ve yaygınla ması açısından en önemli siyasal olgu Berlin Duvarının yıkılması ile SSCB ve Do u Blokunun çökö ü olarak kabul edilmektedir. Do u Blokunun yıkılmasıyla dünya, merkezde ABD'nin yer aldı ı tek süper güçlü bir konum kazanmı tır. 1960-1970 yılları arasında küresel ekonomi büyük geli me ya amı , 1973-1974 yılları arasında ya anan petrol krizi ile yeniden duraklama evresine girmi tir (Saruhan, 2010, 267-268). 1980 sonrası dönemde sadece reel sektör açısından de il mali sektör açısından da önemli de i imler ya anmı tır. Teknolojik altyapının ve ileti imin güçlenmesi ve ucuzlaması, hizmet sektörünün dünya genelinde öne çıkmaya ba lamasına ve

ekonomik hasılanın önemli bir bile ni haline gelmesine, mali piyasalarda sermaye hareketlili i ile bankacılık ve finans piyasalarının derinleşmesine, gelişmesine katkı sağlamıştır (Akbulut, 2016, s. 5). Son dönem küreselleşme akımında teknolojik ilerlemenin payı büyük olup özellikle iletişim, ulaşım, elektronik, bilgisayarlar, internet ve mobil haberleşme imkânlarının artması ve gelişmesi bilginin yayılımında miktar, kalite ve kolaylık bakımından artış sağlamıştır, bu da ülkeler ve firmalar arasında ekonomik ve ticari ilişkileri kolaylaştırılmıştır (Öztürk, 2015, s. 5).

3. BÖLGE KAVRAMI

Bölge kavramına değişik açılardan bakılarak farklı tanımlamalara ulaşılabilmektedir. Bir bölge ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan homojen bir mekân parçası olarak görülebileceği gibi, iktisadi açıdan bütünlük gösteren birimler de bölge olarak adlandırılabilir (Sevinç, 2011, s. 9). Küresel anlayışta ise bölge, ilikilerle belirlenen, mekânsal süreklilik koşullu olmayan yerellerin oluşturduğu, uluslararası ilişkilerden doğrudan açılan, sınırları de iken bir birimdir. İlişkilerin niteliği ve ilişkilerin yoğunluğu yerelin, dolayısıyla bölgenin gelişmesini belirler. Bu durumda, yerel dinamikler ekonomik kalkınmanın ve bölgesel gelişmenin itici gücüdür. Yerel, küresel ekonomide bir aktör olarak, kırsal bir sanayi bölgesi olabileceği gibi, geniş bir nüfus-hizmet-üretim yığılmasına sahip bir metropoliten de olabilir (Tunca, 2011, s. 10-11).

3.1. Bölge Türleri

Bölgeler, ekonomik gelişme seviyelerine göre ve planlama bölgeleri ayırımına göre ikiye ayrılır (Yılmaz, 2011, s. 41).

3.1.1. Planlama Bölgeleri Ayırımı

Bir ülkede ekonomik gelişmenin bölgelere dengeli dağılımını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen planlama bölgelere ayırmada üç bölge kavramı ile karşılaşmaktadır. Mevcut durumun saptanması yönünden homojen bölge, fonksiyonel ilişkiler yönünden polarize bölge bölgesel kalkınma politikalarının yürütülmesi yönünden plan bölgedir. Homojen bölge ve polarize bölge, plan bölgenin saptanabilmesi için yapılan analizler sonucu elde edilen etüt bölgeleridir (Dinler,2005, s. 75).

3.1.2. Ekonomik Gelişme Seviyelerine Göre Bölgeler

Ekonomik gelişme seviyelerine göre bölgeler, potansiyel gelişme bölgesi, az gelişmiş ve gelişmiş bölgeler olarak üçe ayrılmaktadır (Kaya, 2009, s. 6). Az gelişmiş bölge, belli bir süre içinde çeşitli sosyal ve ekonomik faktörler açısından başka bölgelere, ülkenin bütünü ile karşılaştırıldığında iktisadi avantajları olmayan bölge olarak ifade edilmektedir (Gündüz, 2006, s. 1-12). Gelişmiş bölgeler, gelir seviyesi ve gelir artışı itibarıyla ülke ortalamasının üstünde olan bölgedir. Bölgede gelir dağılımı düzenli ve dışarıdan göç almaktadır ve gelişmiş bölgelerin kalkınma hızları yalnızca geri kalmış bölgelerin değil aynı zamanda ülke kalkınma hızından da yüksektir (Yılmaz, 2011, s. 44). Potansiyel gelişme bölgeleri, ekonomik gelişme seviyeleri açısından gelişmiş bölge veya az gelişmiş bölge arasında bir yer bulmaktadır ve her iki bölgeye ait de erlere sahiptir. Gelişme hızı, gelir artışı hızı, sermaye birikimindeki artışlar dikkate alındığında bu bölgeler gelişme potansiyeline sahip bölgelerdir (Görkemli,2011, s. 22-23).

3.2. Bölgesel Kalkınma

Bölgesel kalkınma kavramı bölgesel dengesizlik sorunuyla ortaya çıkmı , bu yüzden de geri kalmı bölgelerin çe itli biçimlerde geli tirilmesini ifade etmektedir. Bölgelerarası geli me farklarının temel nedeni, geli me sürecine yön veren iktisadi ve sosyal faktörlerin ülke üzerine farklı yo unluklardaki da ılımıdır. Bir di er neden ise küreselle meyle birlikte ulusal politikaların etkisiz hale gelmesiyle, uluslararası gündemde iki hedefin ön plana çıkmı olmasıdır. Bunlar ya am kalitesini iyile tirilmesi ve yoksullu un azaltılmasıdır. Bunlara, nüfus artı ı, iç göç, tarihsel ve co rafi nedenler de ek olarak gösterilebilir (Uzay, 2005, s. 15-16). Bölgesel kalkınma ile amaç, bölgeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel dengesizlikleri ortadan kaldırmak, bölge içerisinde bulunan illerin kalkınmı lık farklarını azaltmak ve iller arasında dengeli bir kalkınma politikasını hakim kılmaktır (Öztürk ve Çolako lu, 2015, s. 29).

3.3. Bölgesel Kalkınma Politikaları

Küreselle meyle beraber bölgeler ön plana çıkmı , bölgelerin yükselen de eri ve küresel rekabette farklıla manın ve üstünlü ün giderek zorunlu hale gelmesiyle birlikte, ülkelerde bölgesel ekonomik farklılıkların olu masına yol açmı olup, bu durum bölgeler arasında e itsizli in giderilmesine yönelik politikaların uygulanmasında kullanılan araçlarda önemli de i imleri beraberinde getirmi tir (Dede, 2009, s. 2). Bu geli meler kar ısında ülkelerin bölgesel kalkınma politikalarını, Geleneksel Bölgesel Kalkınma Politikası ve Yeni Bölgesel Kalkınma Politikası olarak iki ayrı örgütlenme modelleri almı tır (Budak ve Ero lu, 2013, s. 67).

Tablo 1: Geleneksel ve Yeni Bölgesel Politikaların Özellikleri

Özellikler	Geleneksel (Merkeziyetçi) Bölgesel Politikalar	Yeni (Ademi Merkeziyetçi) Bölgesel Politikalar
Amaçlar	Bölgesel e itlik, Ulusal ekonomik büyüme, Yatırımlar az gelişmiş bölgelere yönlendirilmesi, Altyapının geli tirilmesi	Bölgesel rekabet gücünün geli tirilmesi, Bölgesel ekonomilerin kapasitelerinin artırılması, çsel büyüme dinamiklerinin desteklenmesi,
Karar verme-uygulama sürecinin yapısı	Ulusal ölçekte genel politikalar ve bazı özel bölgelerin seçimi, Merkezi hükümetlerin takdir yetkisine ba lı secim, Kademeli yapı,	Bölgesel ve yerel hükümetlerin birlikte karar verme süreci, Bölgesel yerel karar yetkisi, Yönetim a ırlıklı karar süreci, Kademeli olmayan örgütlenme biçimleri,
Politika araçları	Kamu finansal deste i, A ırlıklı olarak kamu kaynaklarına ba ımlılık Tanımlanmı bölgesel birimler için ba layıcı kararlar, Bürokratik düzenlemeler,	Kamu finansal deste i, Ko ullara ba ımlı örgütlenme, Gönlüllü ve koşullu bilgilendirme, Kamunun sa ladı ı danı ma hizmetleri,
Siyasal ortam	Ulusal politikaların öne çıkt ı bir siyasal ortam,	Ulusal politikalar ile bölgesel ve yerel politikaların a ırlık kazanması,
Siyasi sorumluluk	Karar verme sorumlulu u olan merkezi hükümet, Ta ra te kilatına verilen uygulama sorumlulu u,	Ulusal hükümet ve bölgesel ve yerel örgütler (hükümetlerin) do rudan politika uygulamalarına yönelimi,
Uygulamacı kurumlar	Merkezi hükümet, Merkezi hükümetin ta ra te kilatları,	Bölgesel birimler, Yarı özerk birimler, Bürokrasi yerine, i letme yönetimi

Kaynak: (Aki , 2011, s. 243)

3.4. Bölgesel Kalkınma Ajansları

Küreselle me ile birlikte bölgelerin ön plana çıkması ve zamanla bölgelerin gittikçe artan önemi ile beraber küresel rekabette farklıla manın zorunluluk haline gelmesinden ötürü, bilgi teknolojileri ve bilgi üretim merkezli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Ülkelerin bölgesel kalkınma stratejileri de bu çizgide belirlenmiştir, bölgelerin giderek önem kazanmasının sonucu, bölgelerde i birli i ve e güdümü sa lama gibi faaliyetleri üstlenen Bölgesel Kalkınma Ajansları ortaya çıkmıştır (Dede, 2009, s. 2). BKA, merkezi hükümetten ba ımsız bir idari yapıda sınırları çizilmi bir bölgenin giri imcilik potansiyelini geli tirip canlandırmak ve böylece ekonomik kalkınmaya katkı sa lamak amacıyla kurulmu ve faaliyetlerini kamunun veya özel sektörün finanse etti i kurulu lardır (İldırar, 2004, s. 118). ngilizce kısaltması EURADA (The European Association of Development Agencies) olan Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birli i (ABKAB) tanımlamasına göre ise, BKA sektörel ve genel kalkınma problemlerini belirleyen, bunların çözümüne yönelik imkanlar ile çözümleri belirleyen ve bu çözümleri geli tiren projeleri destekleyen kurumlardır (Ero lu ve Kum, 2010, s. 177).

3.5. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tarihçesi

Bölgesel kalkınma ajansları, merkezi hükümetin dı ında ba ımsız bir idari otorite tarafından sınırları belirli olan bir bölgenin sosyo-ekonomik geli mesini sa lamak maksadıyla 1930'lu yıllardan itibaren kurulmu lardır. Bölgesel kalkınma ajanslarının dünyadaki ilk örne i 1933 yılında ABD'de kurulan "Tennessee Valley Authority (TVA)"dir (Berber ve Çelepçi, 2005, s. 150). 1950'li yıllarda Kuzey Amerika ülkeleri, Avusturya, Fransa, rlanda ile Belçika'da; 1960'lı ve 1970'li yıllarda ise Almanya, ngiltere, talya ve Hollanda'da bölgesel kalkınma ajansları kurulmu tur. Avrupa Birli i'nin artı gösterdi i politik etkinli i ile rekabet edebilirli i arttırmaya yönelik bölgesel kalkınma fonlarını kullanıma sunmasından dolayı Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınma ajanslarının sayısı ve etkinlikleri hızla artmaya ba lamı tur. 1980'li yıllarda Yunanistan, spanya, Danimarka ile Finlandiya 1990'lı yıllarda ise Bulgaristan, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Polonya ile Portekiz'de bölgesel kalkınma ajansları kurulmu tur (Akbulut, 2016, s. 36). Bu geli melerle birlikte çok sayıdaki kalkınma ajansını bir araya getirmek üzere 1991 yılında Brüksel'de, "Avrupa Kalkınma Ajansları Birli i (EURADA – European Association of Development Agencies)" kurulmu tur (Tamer, 2008, s. 8-9). EURADA (Avrupa Kalkınma Ajansları Birli i)'nin amacı bölgesel kalkınma ajansları arasında i birli inin geli tirilmek ve yeni kurulan BKA'larına teknik ve mali desteklerin sa lanmak, BKA'larına AB finansal destek programları hakkında bilgilendirme ve danı manlık hizmetlerini sunmak ve en önemlisi bölgelerarasındaki dengesizlikleri azaltmak için faaliyetlerde bulunmaktadır. Özellikle Avrupa ülkelerinde bulunan Bölge Kalkınma Ajansları dâhil olmak üzere yaklaşık 150 üyesinin bulundu u EURADA, BKA'larının bir üst yapılanması ekinde ifade edilebilir (Kılıç, 2014, s. 107).

3.6. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Amaçları

Bölgesel kalkınma ajanslarının amacı, bölgelerin sorunlarını ve dinamiklerini ele alarak geli tirdikleri politikayla bölgelerin iç dinamiklerini harekete geçirmek ve tüm bölgelerin ulusal ekonomiye katkısını maksimum düzeye çıkartmaktır (Aydın; 2012, s. 35). Bu do rultuda; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kurulu ları arasındaki i birli ini geli tirmesi, temin edilen kaynakları etkin ve yerinde kullanarak yerel potansiyelin harekete geçirilmesi, ayrıca bölgenin yatırım imkanlarının iç ve dı yatırımcılara tanıtılması suretiyle bölgede yapılacak yatırımlar ile ulusal kalkınma planı ve programlarında öngörülen ilke ve

politikalarla uyumlu olarak bölgenin sosyo-ekonomik koşullarının geliştirilmesi, rekabet gücünü yükseltilmesi ve sürekli kılınması temel amaçlar arasında sayılabilir (Kudaka, 2017, s. 21). Dolayısıyla, Bölgesel Kalkınma Ajanslarının ana amacı; hizmetler vererek bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, bölgenin girişimci potansiyelini geliştirmek, bölge halkının kalkınmaya katılımını ve kalkınmadan yararlanmasını sağlamak olmaktadır (Arslan, 2010, s. 90-91).

3.7. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının İdari Yapısı

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının içsel örgütlenmesinin ikili bir yapısı olmakla birlikte bu ikili yapının ilki Genel Kurul, Denetim Kurulu, Denetleme Komitesi ve Genel Müdür gibi temel ögelerden oluşan yasal bir yapıdır. İkinci yapı ise belli bir konuyu ele alan çalışmaları ya da teknik konuları inceleyen komitelerdir. Bununla birlikte ajansların politikalarını oluşturmak ve yürütmekle görevli birde Yönetim Kurulu bulunmaktadır. Bu kurul, genel itibarıyla hükümet tarafından atanan ve ajansın kurulmasına katkıda bulunan kurulların temsilcileri ve hissedarlarından oluşmaktadır. Yönetim kurulunda çoğunlukla özel kesim temsilcileri bulunmaktadır. Yönetim kurulunun en önemli görevlerinden biri ise genel müdürü seçmek olup genel müdürün de önemli bir görevi teknik ekibi yetiştirmektir (Kaya, 2007, s.109). Faaliyetleri sırasında bölgesel ya da mahalli idarelerle temas kurmaları gerekli olan Bölgesel Kalkınma Ajanslarının idari yapısında, genel olarak Genel Kurul, Başkan ve Başkan Yardımcısı, Yönetim Kurulu, Yürütme Komitesi, Teftiş Komitesi ve Genel Müdür yer almaktadır. Bunlardan Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Yürütme Komitesi ve Başkan Yardımcısı ajansların karar alıcılarını ve politikalarını belirlerken, Yürütme Komitesi bu politikaları yürütmekle görevli teknik bölümü oluşturur (Karaarslan, 2008, s. 79).

Türkiye’de kurulan kalkınma ajanslarının idari yapısı ise dört unsurdan oluşmaktadır. Bunlar Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik ve Yatırım Destek Ofisleridir. Ajansın, danışmanlık ve yönlendirme organı olarak Kalkınma Kurulu, karar alma organı olarak Yönetim Kurulu ve icra organı olarak da Genel Sekreterlik belirlenmiştir. Ayrıca, bölge illerinde yapılacak yatırımlar bakımından girişimciye kolaylık sağlamak ve izin ve ruhsat gibi işlemlerin daha kısa sürede sonuçlanmasını sağlamak üzere Yatırım Destek Ofisleri oluşturulmuştur (Aydın, 2008, s. 71-72).

3.8. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finansman Kaynakları

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının bütçeleri bölgelere ve büyüklüklere göre farklılık göstermekle birlikte genel bütçeden ve özel fonlardan büyük çoğunlukla finanse edilmektedir. Başlangıçta devlet nakdi ve emlak eklinde olmak üzere aynı sermaye tahsisinde bulunmaktadır. Avrupa Birliği (AB) ile Dünya Bankası tarafından da Bölgesel Kalkınma ajanslarına fon sağlanmaktadır. Finansman konusunda özellikle “Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu” (ABKF) ve “Ön Katılım için Yapısal Araç Fonu” (ÖKYAF) devreye girmektedir. AB’nin yapısal fonlarından biri olan ABKF altyapıları geliştirmek, yerel kalkınmayı öncelikli görmek ve küresel rekabete adapte olma amacıyla yapısal güçlük içindeki ülkelere verilirken ÖKYAF ise, AB’ye katılıma aday olan ülkelerin altyapı projeleri için verilmektedir. Bunlara ek olarak kendi oluşturdukları kaynaklar ve sundukları hizmetlerden elde edilen gelirler ile bazı ülkelerde bölgeden elde edilen vergi gelirlerinden de pay alınması Bölgesel Kalkınma Ajanslarına ait diğer finansal kaynaklardır (Turan, 2005, s. 189-190; Hasanoğlu ve Aliyev, 2006, s. 93-94).

4. KÜRESELLEME SÜRECİ VE BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI

Küreselleme; ülkeler arasında mal, hizmet, uluslararası sermaye akımları ve teknolojik gelişimin hızlı bir şekilde artmasını ve serbestleşmesini ve bunların sonucu ortaya

çıkan ekonomilerin entegrasyonu yönünde ilerleyen bir süreçtir. Küreselle me yerel/bölgesel ekonomilerin yanında bölgesel geli me anlayı nda da de i ikliklere yol açmı tır (Çakmak, 2006, s. 11). Küreselle me kavramı ile birlikte bölgelerarası dengesizlikleri gidermede devletin rolünün azalması ve yeni anlayı ta küresel rekabette üstünlük kazanmanın ön plana çıkması bölge kavramına verilen önemi artırmı tır. Bu durum bölgesel politikalarda yeni bir paradigmanın olu masına katkı sa lamanın yanı sıra bölgelerin rekabet gücünü artırmaya yönelik yeni bir kalkınma politikasının da olu masına katkı sa lamı tır (Akbulut, 2016, s. 80). Bu kalkınma politikasıyla yoksullukla mücadele ve üretim faktörlerinin daha etkin ekilde kullanılması ile maddi refahın artırılması olarak tanımlanan ulusal kalkınma anlayı ndan uzakla lmaya ba lanmı ; bunun yerine bölge sorunlarını tespit edip, bu sorunları bölge potansiyelini kullanarak çözmeye çalı an bölgesel kalkınma anlayı ı kabul görmeye ba lamı tır. Bu yeni süreçte bölgeler giderek öne çıkan aktörler olmu ve bölgesel/kurumsal yapılanmalar olan Bölgesel Kalkınma Ajansları küresel rekabetin bir aktörü konumuna gelmi tir. Ba ta Avrupa Birli i ülkeleri olmak üzere birçok ülkede uygulama örnekleri bulunan, kalkınmada sürükleyici bir örgütlenme olan Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın ana amacı; bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, bölgesel yatırımları arttırmak ve bölge halkının kalkınmaya katılımını sa lamaktır (Gitmez, 2013, s. 2).

Günümüze kadar olan uygulamalar göstermektedir ki, klâsik bölgesel kalkınma yakla ımları geçmi te oldu u gibi günümüzde de bölgelerarasındaki farklılıkların giderilmesinde tek ba ına etkili olamamaktadır(Kargı, 2009, s. 27). Küreselle me sürecinde de i en ko ullara uyum, rekabet, insan kaynaklarının geli tirilmesi, küresel piyasanın dinamik olarak izlenmesi, örgüt yapılarında esneklik ve maliyet kontrolü gibi önemli olgular, geleneksel bölge anlayı ını de i tirerek yeni bir bölge yakla ımını zorunlu kılmı tır (Akarçay, 2009, s. 7). Bölgelerin kendi iç dinamiklerine odaklanan, sosyal aktörlere kalkınma politikaları kapsamında daha fazla yer veren ve ça da dünyanın gereksinimleri do rultusunda uluslararası nitelikler ta ıyan yeni yakla ımlar, bölgesel kalkınma politikalarını ekillendirmektedir (Kargı, 2009, s. 27). Yenidünya düzeninde, yerel dinamiklerin ekonomik kalkınma ve bölgesel geli me sürecindeki önemi artmı tır. Bölgesel politikaların kurumla masında bölgesel birimlerin a ırlık kazanması ve merkeze ba lı bürokratik örgütlenmeler yerine yarı-özerk birimlerin gündeme gelmesi ve bölgesel geli meden olu turulması da yeni dönemde benimsenen politikaların uygulama yönünde getirdi i farklılıkları göstermektedir (Aki , 2011 , s. 237-245). Küreselle menin de etkisiyle günümüzde bilgiyi üretme, bilgiye ula ma, bölgelerinin tanıtımını yapma, geni katılım ve i birli i ortamının oda ı olma yönünde bir de i im sürecine giren BKA"lar, kuruldu u bölgenin avantajlı ve dezavantajlı oldu u alanları belirleyerek sahip olunan potansiyelin harekete geçirilmesi yoluyla kalkınmayı sa lamada önemli bir itici güç olmu tur. (Pehlivan,2013:412-413).

5. SONUÇ

Yirminci yüzyılın sonlarına do ru hızla geli en bilgi ve ileti im teknolojilerinin bir sonucu olarak büyük bir ivme kazanan küreselle me süreci; ulus devletlerinin ülke içindeki politikalarının belirlenmesinde sahip oldukları gücü önemli ölçüde zayıflatarak, devletin sahip oldu u politika belirleme yetkisini, uluslararası kurulu larla, bölgesel birlikler ve yerel yönetim kurulu larıyla birlikte te his eden, yorumlayabilen ve bunlara uygun politikalar geli tirebilen kurumların varlı ını gerekli hale getirmi tir. Bu nedenle, hem bölgesel kalkınmanın kurumsalla tırılması hem de küresel ekonomik düzene uyum sa layabilmek için bölgenin sosyo-ekonomik ko ullarını geli tirmek amacıyla idari yapısı merkezden ba ımsız olan Bölgesel Kalkınma Ajansları kurulmu tur. Bölgesel Kalkınma Ajansları, bölgelerin geli mi lik seviyelerinin birbirine yakla tırılması, küresel rekabete dayalı sürdürülebilir bir

kalkınmanın gerçekte tirilmesini ve özellikle bu süreçte yerel aktörler dahil di er bölgesel aktörlerinde katılımıyla beraber sürdürülebilir kalkınmayı sa lamak ve yerel potansiyelleri etkin ve verimli bir ekilde harekete geçirmeyi ana amam edinmi lerdir. Ajanslar, bu ba lamda, bir taraftan küresel düzeyde ya anan geli meleri yerel düzeye aktarıırken, di er taraftan da yerel potansiyeli, varlıkları, üstünlükleri ve özgünlükleri küresel pazarlara ta ıyacaktır.

Sonuç olarak küreselle me süreciyle beraber gerçekte en de i im ve dönü ümler içerisinde Bölgesel Kalkınma Ajansları, AB ülkeleri dahil bütün ülkelerde önem kazanmı ve ülkelerin uyguladıkları politikalarda önemli aktör konumuna gelmi tir. Ayrıca küreselle me ile birlikte BKA'ların idari yapılarında da de i im ya anmı tır. Küreselle me sürecinin getirdi i yeni düzen içerisinde merkezi yönetim birimleri kar ısında yerel ve bölgesel birimlerim idari anlamda güçlendirilmesi için kurulan BKA'lar, yerel yapının yeniden ekillenmesinde, yerel istek ve ihtiyaçların giderilmesinde, yerel yönetim birimleriyle birlikte i birli i ve ileti imi geli tiren birimler olarak daha dinamik yapıya kavu turulmu tur. Di er bir ifadeyle, BKA'lar, küreselle menin etkisiyle yukardan a a ıya olan merkezietçi yapıdan a a ıdan yukarıya olan ademi-i merkezietçi yapıya dönü mü ve bölgesel politikalarda önemli yerel aktör konumuna gelmi tir.

KAYNAKÇA

- Akarçay, P. (2009). Cumhuriyet'ten Günümüze Trakya'da Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Bölge Kalkınma Ajansı(Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi). T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Edirne.
- Akbulut. U. (2016). Küreselle me ve Yerelle me Ba lamında Bölgesel Kalkınma Ajansları(Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi). T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.
- Aki , E. (2011). Küreselle me Sürecinde Bölgesel Kalkınma Yakla ımındaki Geli meler ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, Sosyoloji Konferansları Dergisi, (44), 238-256. Eri im Adresi:<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusoskon/article/view/1023011380/102301060>
- Arslan, E. (2010). Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları, Kamu- Sendikası Dergisi, 11(3), 85-108. Eri im Adresi: <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1134.pdf>
- Aydın, H. (2012). Bölgelerarası Farklılıkların Giderilmesinde Kalkınma Ajanslarının Rolü(Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi), T.C. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ktisat ABD / ktisadi Geli me ve Uluslararası ktisat Bilim Dalı, Sivas.
- Berber M. ve Çelepçi, E. (2005, 13-14 Ekim). Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayı lar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye'de Uygulanabilirli i. Do u Karadeniz Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, Trabzon, Türkiye, Eri im Adresi: <http://www.metinberber.ktu.edu.tr/linkler/kajans.pdf>
- Budak, T. ve Ero lu, O. (2013). Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Denetiminde Sayı tay'ın Rolünün De erlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ktisadi ve dari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2), 65-84. Eri im Adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/194309>
- Çakmak, E. (2006). Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. Basım Yeri: Ankara, maj Yayınevi.

- Dede, A. (2009). AB Uyum Sürecinde Kalkınma Ajansları ve Mevlana Kalkınma Ajansı. Erişim Adresi: <http://www.kto.org.tr/dosya/rapor/mevka.pdf>
- Dinler, Z. (2005). Bölgesel Kısas, 7.Basım Yeri: Bursa, Ekin Kitabevi.
- Ero lu, M. ve Kum, M. (2010). Bölgesel Kalkınma Ajanslarının İdari Teşkilatındaki Yeri, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (35), 175-198. Erişim Adresi: http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi35%20/eroglu_kum.pdf
- Gitmez, E. (2013). Yeni Bir Ekonomik Kalkınma Modeli Olarak Kalkınma Ajansları: Karacada Kalkınma Ajansı Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı, Diyarbakır.
- Gündüz, A. (2006). Bölgesel Kalkınma Politikası, Basım Yeri: Bursa, Ekin Kitabevi.
- Görkemli, H. (2011). Bölgesel Kalkınmada Teknoparklar, Basım Yeri: Konya, Çizgi Kitabevi.
- Hasano lu, M. ve Aliyev, Z. (2006), Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları, Sayı tay Dergisi, (60) 81-103. Erişim Adresi: <https://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der60m5.pdf>
- Karaarslan, G. (2008). Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Politikalar ve Kalkınma Ajansları(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler (Ekonomi-Maliye) Anabilim Dalı, Ankara.
- Kargı, Nihal (2009). Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarındaki Gelişmeler ve Ab Perspektifi Altında Türkiye’nin Bölgesel Politika Analizi, Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi, 1(3), 19-40. Erişim Adresi: http://www.uiid.net/documents/sayi32NIHAL_KARGI.pdf,
- Kaya, K. (2007). Bölgesel Kalkınmada Yeni Bir Model; Kalkınma Ajansları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyasal Bilimler Ana Bilim Dalı Başkanlığı, Ankara.
- Kaya, A. (2009). Türkiye’de Bölgesel Net Mali Yansıma (Yayın No. 395). Ankara: Türkiye Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Kılıç, Benazir (2014). Bölgesel Kalkınmada Aracı Kurumlar Olan Kalkınma Ajanslarının Türk İdari Teşkilatı Çerisindeki Konumu(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Kudaka. (2017). Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), Kurumsal Stratejik Plan (2017-2021). Erişim Adresi: <https://kudaka.org.tr/apb/kurumsalplan.pdf>
- Kürkçü, D. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 3(2), 2-11. Erişim Adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tojdac/article/viewFile/5000047131/5000044424>
- İldırar, M. (2004). Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri, Basım Yeri: Ankara, Nobel yayınları.

- Öztürk, B. ve Çolako lu, E. (2015). Bölgesel Kalkınma Yönünden Kalkınma Ajanslarının Türk İdari Teşkilatı'ndaki Konumu, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 29(2), 323-348. Erişim Adresi: <http://e-dergi.atauni.edu.tr/atauniiibd/article/view/5000076790/5000104863>
- Öztürk, M. (2015). Türkiye'de Dizi Sektörünün Ekonomi Politikası (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo ve Televizyon Anabilim Dalı, Erzurum.
- Pehlivan, P. (2013). Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Yerel Ekonomi Üzerine Etkileri: Zafer Kalkınma Ajansı Örneği, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 11(3), 412-413. Erişim Adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/cbayarsos/article/view/5000056601/5000053812>
- Saruhan, H. (2010). Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülkelerin Dış Ticaret Yapısı Üzerine Etkileri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye'de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 6(2), 35-54. Erişim Adresi: http://gkd.comu.edu.tr/images/form/dosya/dosya_526897.pdf
- Ahın, D. (2008). Yönetimin Bölgesel Kalkınma Sorunlarına Uyumunun Sağlanması Bağlamında Kalkınma Ajanslarının Rolü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez Projesi), T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Tamer, A. (2008). Kalkınma Ajanslarının Türk Hukuk Sistemindeki Yeri, (Yayın NO.2757). Ankara: DPT Uzmanlık Tezi.
- Tunca, G. (2011). Kalkınma Ajanslarının Kurumsal Kapasitesinin İncelenmesi: Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkeleri Arasında Karşılaştırma (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Anabilim Dalı, İstanbul.
- Turan, M. (2005). Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir?. Basım Yeri: Ankara, Paragraf Yayınevi.
- Uzay, N. (2005). Bölgesel Gelişimsel Farklarının Giderilmesi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, Basım Yeri: Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2011). Kalkınma Politikalarında Değişim: Bölgesel Kalkınma Ajansları (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Sakarya.
- Yüksel, H. G. (2015). Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulanabilirliği ve Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalı, İstanbul.